PROF. DR. BRANKO MAKAROVIČ, OSEMDESETLETNIK

Upokojeni univerzitetni profesor dr. Branko Makarovič je ugleden slovenski znanstvenik na področju fotogrametrije, ki je glavnino svoje uspešne raziskovalne in pedagoške kariere ustvaril v tujini, natančneje na Nizozemskem. Njegova zanimiva življenjska pot je bila slovenski strokovni javnosti precej celovito predstavljena v Geodetskem vestniku (2005/št. 2, str. 281–289), v obliki intervjuja, ki ga je z njim opravil urednik prof. dr. Anton Prosen. Osebni jubilej, ki ga prof. Branko Makarovič praznuje letos, pa je priložnost, da se ga znova spomnimo, mu čestitamo in se mu še enkrat javno zahvalimo za njegov izjemni prispevek v svetovnem razvoju fotogrametrične stroke.

Oris njegove strokovne poti na kratko povzemam po omenjenem intervjuju. Prof. Makarovič se je rodil leta 1927 v Mariboru, kjer je končal osnovno šolo in gimnazijo. Študij geodezije je z univerzitetno diplomo zaključil leta 1952, na takratni Fakulteti za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani. Po zaključku študija je bil nekaj časa zaposlen v Sloveniji (Geodetski zavod Slovenije, Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo, FAGG), v tem času na FAGG opravil doktorat, leta 1961 pa je na povabilo prof. dr. W. Schermerhorna, takratnega rektorja ITC (International Training Center, takrat svetovni izobraževalni in raziskovalni center za fotogrametrijo), odšel najprej na časovno omejeno službeno mesto docenta in znanstvenega sodelavca, ki se je nato po spletu raznih okoliščin spremenilo v zaposlitev do upokojitve. V obdobju na ITC-ju je prof. Branko Makarovič opravljal pedagoško, znanstvenoraziskovalno, konzultacijsko in drugo delo. Bil je izjemno aktiven v mednarodni organizaciji International Society of Photogrammetry and Remote Sensing (ISPRS) kot član in predsednik vrste znanstvenotehničnih delovnih skupin, prispeval je številne publikacije, poročila in referate na kongresih in simpozijih, sodeloval je tudi z drugimi organizacijami in univerzami, pisal je učbenike, uvajal nove, avtentične predmete, bil mentor številnim magistrskim in doktorskim kandidatom.

Na znanstvenoraziskovalnem področju so njegovi najbolj pomembni izvirni prispevki (kot jih sam navaja): testiranje fotogrametričnih instrumentov in sistemov, digitalno modeliranje reliefa, slikovno ujemanje, ortofo produkcija, fotogrametrično digitalno monokartiranje, ter na interdisciplinarnih področjih: okvir za integracijo in optimiranje fotogrametričnih procesov in sistemov v GIS, splošen model in postopek za vrednotenje kompleksnih sistemov.

To je le nekaj zelo skopih, koncentriranih podatkov o strokovnih dosežkih prof. Branka Makaroviča. Vendar pa prof. Makarovič v svojem aktivnem delovnem obdobju ni bil le cenjen znanstvenik in pedagog, temveč svetovna avtoriteta. Po mojem prepričanju pa je to lahko le nekdo, ki ima poleg znanstvenih dosežkov tudi odlično osebnost. Človek, ki ga cenimo in spoštujemo, je iskren, oprt, z jasnimi načeli in cilji, etičen in moralen. Človek, ki preseže vse ideološke, materialne in druge ovire, da lahko uresniči svoje poslanstvo, tako kot je to uresničil tudi prof. Makarovič.

Vesela sem, da sem prof. Makaroviča pred dobrim letom dni tudi osebno srečala, prej sem njegovo delo poznala le iz literature oziroma sem slišala številne izraze spoštovanja od kolegov v tujini. Očaral me je s svojo toplino, iskrivostjo, kljub razliki v letih sva si imela veliko povedati o fotogrametriji in življenju nasploh. Prek publikacij še vedno spremlja razvoj znanosti in stroke, precej dobro je tudi seznanjen z dogajanjem v Sloveniji in se redno vrača na obiske.

Prof. Branko Makarovič je soustvarjal zgodovino fotogrametrije in vzgojil številne dobre raziskovalce po celem svetu, kar moramo ohraniti tudi v naši zavesti narodne in strokovne identitete. Želimo mu še mnogo čilih let v družbi ljudi, ki jih ima rad.

Mojca Kosmatin Fras
Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani

VILI KOS, OSEMDESETLETNIK

Julija letos je praznoval osemdeset let Vili Kos – dolgoletni strokovni sodelavec s področja kartografije na Geodetskem zavodu Slovenije.

Vili Kos se je rodil leta 1927 v Litiji, kjer je obiskoval tudi osnovno šolo. Začetek 2. svetovne vojne, leta 1941, ga je zatekel v bivši Jugoslaviji v 4. razredu 1. državne realne gimnazije v Ljubljani, kamor se je vsak dan vozil z vlakom iz Litije. Ker sta si Nemčija in Italija postavili medsebojno mejo, se je zanj šolanje v gimnaziji končalo. Da ga ne bi kot brezposelnega odpeljali na obvezno delo v Nemčijo, je dve leti delal v mizarski delavnici svojega strica.

Septembra leta 1943 se ni odzval na poziv za rekrutacijo v nemško vojsko, temveč se je pridružil partizanom na Štajerskem. Nemško kapitulacijo je dočakal kot podporočnik in četni poveljnik v žarišču najhujše vojaške zmede na Štajerskem, ob zaustavljanju vseh mogočih vojaških enot, ki so se skozi Slovenijo želele prebiti do zaveznikov. Kljub prizadevanju, da bi ga ob koncu vojne demobilizirali, se to ni zgodilo. Kot mladega častnika so ga zadržali v vojaški službi v obmejni enoti. Za kazen, ker ob koncu leta 1946 ni hotel sprejeti obveze, da bi ostal v službi JLA, so ga poslali v Beograd v šolo za geodetske častnike. Šolanje je končal z odličnim uspehom in bil zaradi tega s činom kapetana poslan na službovanje v takratni vojaški geografski inštitut (VGI).

Po velikem naporu in s pomočjo njegovega partizanskega komandanta, tedaj generalpolkovnika, mu je uspelo leta 1952 zapustiti VGI in službovanje v takratni JLA.

Po prihodu v Ljubljano se je zaposlil na Geodetskem zavodu Slovenije, kjer še sedaj sodeluje kot honorarni sodelavec na projektih turistične narave.

Kot mnogi drugi začetniki na Geodetskem zavodu Slovenije je svoje delo tako začel pri katastrski izmeri v Prekmurju. Z uvedbo fotogrametrije je delo nadaljeval na fotogrametričnem področju kot operater na avtografu (Wild A-8). V letu 1962 je bil dalj časa na strokovnem usposabljanju pri podjetju Wild v Heerbruggu v Švici. V letu 1963 in 1964 je bil zaposlen v fotogrametričnem biroju v Gradcu v Avstriji, kot vodja fotogrametričnega oddelka.

Po vrnitvi iz Avstrije je v takratni Jugoslaviji stekel velik državni projekt izdelave Osnovne državne karte 1 : 5000, kasneje imenovane TTN 5. Postal je vodja delovne skupine na tem projektu in bil leta 1975 imenovan za vodjo topografsko-kartografskega oddelka. Pod njegovim vodstvom so bili izdelani praktično vsi listi TTN 5 in TTN 10 na območju Slovenije.

Med njegove večje strokovne uspehe velja omeniti uveljavitev nove metode izdelave TTN 5, ki jo je z uspehom predstavil na 2. posvetovanju za fotogrametrijo v Beogradu. Že med izvajanjem obširnega programa TTN se je loteval prvih izvedb uporabe teh načrtov za izdelavo kart merila 1 : 50 000, najprej za posamezne občine, kasneje za planinske karte in kot končni izdelek za prvi atlas Slovenije. Atlas je izšel v sodelovanju Geodetskega zavoda Slovenije in Založbe Mladinska knjiga leta 1985 v nakladi 130 000 izvodov. V njegovi redakciji sta izšli še dve izdaji v skupni nakladi 50 000 izvodov. Že ob izteku programa TTN 5 je zasnoval projekt izletniških kart za vso Slovenijo v merilu 1 : 50 000.

Upokojil se je leta 1991. Ker projekt izletniških kart še ni bil zaključen, je v dogovoru z upravo Geodetskega zavoda sodeloval na tem projektu še naprej. Zaradi velikega veselja do tega dela, predvsem pa zaradi res velikih izkušenj in znanja, ki si ga je pridobil pri tem delu, še vedno kot honorarni sodelavec sodeluje tudi pri izvedbi novega programa posodobljene verzije izletniških kart.

Pet let je bil tudi honorarni predavatelj na srednji geodetski šoli v Ljubljani, kjer je predaval predmet kartografija.

Zveza geodetov Slovenije mu je leta 1983 podelila naziv častnega člana, Zveza inženirjev in tehnikov Slovenije mu je leta 1988 podelila diplomo častnega člana, Turistična zveza Slovenije mu je podelila častni bronasti znak, Republiški sekretariat za ljudsko obrambo pa leta 1990 zlato plaketo za obrambno usposabljanje teritorialne obrambe.

Viliju Kosu iskreno čestitamo za visoki življenjski jubilej in mu želimo še veliko zdravih in uspešnih let.

Jurij Hudnik, univ. dipl. inž. geod.
Geodetski zavod Slovenije
E-pošta: jurij.hudnik@gzs-dd.si

KOLESARJENJE ČEZ GRIČE OKOLI LOČ

Majda Lončar

Vabilo na kolesarjenje čez griče okoli Loč je članom Celjskega geodetskega društva obetalo športno, družabno in kulinarično doživetje na enega zadnjih junijskih petkov pred poletnimi dopusti. Trasa in terminski načrt sta bila skrbno določena. Zbor udeležencev ob 13.30 v Ločah, pred Loškim hramom. Da je to tudi pred cerkvijo in kulturnim domom, je bilo samo dopolnilo v oklepaju. Se ve, kje se ponavadi zberemo. Po nekaj kilometrih kolesarjenja po stranskih in gozdnih poteh je predviden prvi postanek in predstavitev projekta Natura 2000, nato pa nadaljevanje poti proti sv. Jerneju, kjer bo na domačiji Furman kulinarični postanek (štajerska kisla juha in bikovi prašniki). Po okrepčilu sledi spust do Mlač in Zbelovega, pa okrog Zbelovske gore in vzpon na Lipoglav. Ker je to težji del etape, se takoj zatem obljublja postanek na domačiji Črešnar z degustacijo domačih vin ob narezku domačih dobrot. In da se do cilja vse strese in porabi, gre pot gor in dol po gričevnatem svetu Kraberka do izhodiščne točke v Ločah. Na koncu je bilo zapisanih še nekaj statističnih podatkov, da je dolžina trase 28 km po asfaltnih podeželskih cestah in dobro utrjenih makadamskih poteh in da je zahtevnejši vzpon dolg 1,5 km; da zadošča srednja kondicija, obvezna pa je popolna kolesarska oprema.

Tako sta zapisala v vabilo Polona Muha in Damjan Pečovnik, ki sta organizirala junijsko kolesarjenje, ki predstavlja letošnji športni dan Celjskega geodetskega društva. Da je bilo res zanimivo in kljub naporom veselo in sproščeno, pa kažejo fotografije našega dežurnega fotografa Mladena Stanojevića.

Slika 1: Organizatorja.

Slika 2: Popolna kolesarska oprema.

Slika 3: O Naturi 2000.

Slika 4: Po stranskih poteh.

Slika 5: Okrepčilo.

Slika 4: Kam?

Slika 7: Veter v laseh.

Slika 8: Spust v klet.

Majda Lončar, univ. dipl. inž. geod.
predsednica CGD
E-pošta: majda.loncar@gov.si

Fotografije: Mladen Stanojević, CGD

HIDROELEKTRARNA BUK BIJELA NA TARI POSNETEK TERENA ZA POTREBE PROJEKTA LETA 1966

Matjaž Accetto

V letu 1966 je IGF (Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo) s podjetjem Elektroprivreda Črna gora sklenil pogodbo za izdelavo geodetskih podlag za projektiranje predvidene hidroelektrarne Buk Bijela v zelo nedostopnem delu kanjona reke Tare, pribl. 20 km JZ od kraja Ščepan polje, ki leži ob sotočju rek Tare in Pive. V območju izmere reka Tara predstavlja mejo med Črno goro in Bosno in Hercegovino. Projekt je IGF izvajal v sodelovanju z Geodetskim zavodom socialistične republike Slovenije v obdobju 3. 11. 1966–20. 12. 1966.

Zaradi prepadnosti kanjona je bila za izmero terena racionalna le terestrična fotogrametrična metoda. Dela na terenu so potekala pod vodstvom Dušana Mravljeta, ing. geod., takrat asistenta pri prof. ing. geod. Ivanu Čučku na FAGG. G. Mravlje je operativno izbiral stojišča fotokamere in izvajal terestrična snemanja. V pomoč mu je bil takrat mlad geometer Geodetskega zavoda Boris Krotec, ki mu je bila po končani šoli to prva terenska izkušnja.

Za položajno in višinsko določitev 20 točk osnovnih stojišč fotokamere in več kot 40 fotoreperjev, lociranih po prepadnem skalovju na obeh bregovih reke Tare, je bil zadolžen starejši geometer Bogo Čehovin iz Geodetskega zavoda, jaz pa sem mu bil dodeljen v pomoč. Predvideno je bilo, da naj bi g. Čehovin opravil meritve na zahodnem, levem bregu Tare, jaz pa na mnogo težavnejšem brezpotnem desnem bregu. G. Čehovin je že na poti na teren zbolel in se je moral že naslednji dan po prihodu na teren vrniti v Ljubljano, tako da sem celotno, zelo obsežno terensko delo opravil sam. Kot osnova za določanje položaja točk stojišč fotokamere je služil operativni poligon, ki ga je vzpostavila črnogorska uprava za elektrogospodarstvo. Zaradi visokega vodostaja reke Tare je bilo precej točk pod vodo in zato neuporabnih. Stojišča fotokamere so bila določena bodisi direktno poligonalno ali po triangulacijski metodi z urezi. Fotoreperjem je bilo treba izdelati skico za identifikacijo na fotoposnetkih, položajno pa so bili določeni izključno po metodi sprednjega ureza z najmanj 3 smermi.

Zaradi relativno težkega dostopa do lokacije bodoče hidroelektrarne je bil to logistično dokaj zahteven projekt. Po dveh dneh potovanja s kombijem, ki ga je vozil zavodski šofer, Vinko Strojan, smo prispeli v Fočo, kjer smo prenočili. Naslednji dan smo za 20 km pot od Foče do Ščepan polja na sotočju Pive in Tare potrebovali 4 ure. Srečno smo prispeli do tja z vso geodetsko opremo, osnovnimi prehrambenimi izdelki za več kot en mesec, osebno prtljago in šotori. Za transport do predvidene lokacije, oddaljene pribl. 20 km ob strugi reke navzgor, nam je bila v veliko pomoč Uprava za elektrogospodarstvo Črne gore iz Titograda (sedaj Podgorica). Organizirali so nam pomoč lokalnih prebivalcev, ki so nam s konji po zelo težavni poti pretovorili

vso opremo do predvidene lokacije na koncu sektorja, predvidenega za izmero, kjer je bila postavljena zelo primitivna viseča brv prek reke Tare. Potovanje s konji je trajalo 5 ur prvi dan in ves naslednji dan skoraj do trde teme. Vmes smo prespali pri zadnji kmetiji, kjer je z družino živel starešina črnogorskega plemena, ki dominira na tem področju.

Na predvideni lokaciji smo si postavili tabor. Imeli smo dva šotora, izposojena od Planinske zveze Slovenije, ki ju je uporabljala prva slovenska odprava v Himalajo na goro Trisul, ter večji šotor, ki je služil kot skladišče in laboratorij za razvijanje eksponiranih filmskih plošč. Oba šotora s Trisula smo morali nadkriti s strešno lepenko, saj nista zadrževala vlage. Za silo smo si uredili še odprto kurišče, ki je bilo pred dežjem zaščiteno s strešno lepenko. Na njem smo si greli premrzle ude, konzerve in juhe. Zvečer, po povratku s terena, ko sta g. Mravlje in g. Krotec razvijala eksponirane filmske plošče, sem običajno pekel krompir na žerjavici. Za pomožno delovno silo smo imeli najetih 6 domačinov Črnogorcev, razen enega, ki je bil bosanski musliman, in ki sem si ga izbral jaz zato, ker je bolje poznal teren na bosanski strani, kjer ni bilo nobenih uhojenih poti. Ko smo vsakodnevno odhajali na teren, smo pri šotorih pustili enega delavca čuvaja, ki je bil zadolžen za pripravo drv in ognja na zasilnem kurišču. Ti delavci so nam enkrat na teden prinašali svež kruh in skrbeli za prenos pošte v Ščepan polje in nazaj. Po 40 dneh intenzivnega dela na petek in svetek, razen v primeru izredno slabega vremena, smo v zelo težavnem in nevarnem terenu ter v delno zimskih pogojih predvideno nalogo opravili v celoti. Na podoben način, kot smo potovali na lokacijo predvidene hidroelektrarne, smo se tudi vrnili v Ščepan polje.

V Ščepan polju smo 5 dni čakali na šoferja Geodetskega zavoda g. Pibra. Spali smo v zavetišču, ki je bilo last domačina in je služilo kot prenočišče za ljudi tega območja, kadar so bili namenjeni na trg ali po opravkih v Fočo ali nazaj. Foča, v Bosni in Hercegovini, je bila v tistem času najbližji kraj za lokalno prebivalstvo, ki je formalno spadalo pod veliko težje dostopno občinsko središče Plužine ob reki Pivi. Cesto, ki sedaj povezuje ta kraj s Plužinami, so namreč takrat šele gradili. Vseh 5 dni so bili domačini do nas zelo gostoljubni, peš pa smo si ogledali tudi kakšnih 10 km gradbišča omenjene ceste proti Plužinam v kanjonu reke Pive. Trasa ceste namreč poteka v zelo težavnem terenu, večinoma v predorih ter preko viaduktov in mostov.

Po srečnem prihodu g. Pibra smo se z istim kombijem, ki nas je pripeljal v Ščepan polje pred mesecem in pol, odpeljali proti domu. Zaradi zimskih razmer smo se vračali preko Foče, Tjentišta, Gackega, Bileće, Trebinja in Dubrovnika in potem po jadranski magistrali in preko Reke v Ljubljano, kamor smo prispeli le dober teden pred novim letom 1967.

Po novem letu 1967 sem na osnovi terenskih meritev opravil vsa potrebna računanja stojišč in fotoreperjev s pomočjo tablic naravnih vrednosti kotnih funkcij in računskega stroja – takrat smo jim rekli mlinčki. Na srečo kritičnih napak ni bilo, tako da so na IGF brez večjih težav izdelali situativne načrte za celotno območje. Geodetski načrti, skupaj z geološkimi raziskavami, ki jih je opravil Geološki zavod Titograd, so služili za mikrolociranje visokega jezu za predvideno akumulacijsko jezero bodoče hidroelektrarne.

Avgusta leta 2004 je Ljubljanski dnevnik objavil prispevek v zvezi s to predvideno hidroelektrarno. Iz vsebine je možno razbrati, da te hidroelektrarne še dolgo ne bo, čeprav se zanjo močno

zavzema britansko podjetje EFT iz Londona. Pomisleki proti so predvsem ekološke narave, saj je ta del kanjona reke Tare vključen v program Človek in biosfera, ki je pod okriljem Združenih narodov.

Matjaž Accetto, inž. geod.
AS GEO PLAN d.o.o.
Ljubljanska 72

MADEIRA

POTOPIS

Olga Kolenc

RAJSKI VRT SREDI OCEANA

Otok Madeira je zaradi ugodne geografske lege resnično cvetoči rajski vrt sredi Atlantika! Pripada otočju Makaronezije. Najsevernejši v Atlantiku so Azori, sledi Madeira, južneje Kanarski otoki in že blizu ekvatorja Kapverdski otoki. Vsi so nekaj posebnega, z vznemirljivim vonjem po pustolovščini, po nedoživetem, povsem samostojnega vulkanskega izvora in nikoli niso pripadali nobeni celini. K Madeiri spada še povsem pust, vendar naseljen otok Porto Santo in nekaj manjših, povsem puščavskih in neobljudenih otočkov. Madeiro, ki meri v dolžino 59 km in v širino 26 km, so leta 1419 odkrili Portugalci in danes šteje že 260 000 prebivalcev.

FUNCHAL

Prav posebni občutki so me prevzeli, ko je letalo po štiriinpolurnem letu zaokrožilo nad otokom Porto Santo in nato zaradi močnih vetrov precej adrenalinsko pristalo na zanimivem madeirskem letališču. Večinoma je zgrajeno na stebrih, kajti otok je povsem gorat, obdan s spoštljivimi skalnimi klifi. Kakor velike jeklene ptice letala vsakih nekaj minut vzletajo in pristajajo.

Da bova s hčerko Natalijo ves dopust »planinarili«, sva ugotovili že pri vožnji v nastanitveni hotel, kamor naju je pripeljal šofer v prvi prestavi. Presunljiv pogled na Atlantik in cvetoče ulice glavnega mesta Funchal so nama potrdili, da sva prišli ravno ob pravem času. Meseca aprila je namreč ves otok en sam cvetoč botanični vrt. Tudi na divjih, skalnih previsih, kjer rož nihče ne sadi.

Funchal je novo, sodobno mesto s skoraj polovico vsega prebivalstva, ki živi predvsem od turizma. Ceste so iz daljave videti kakor nerazrešljiv gordijski vozel. Vendar so domiselno in praktično speljane skozi neštete predore, obvoze in podhode do prepadnih klifov in sotesk, do zadnjih vasic in čez strme gorske prelaze. Presenečena sem bila nad temi umirjenimi, preprostimi in prijaznimi ljudmi, ki vam nadvse prijazno in nevsiljivo postrežejo. Pri vožnji skozi cestne labirinte si med seboj pomagajo in v kočljivih trenutkih drug drugemu dajejo prednost. Sicer pa je ponudba povsem evropska, med poplavo uvoženega blaga je na srečo najti tudi avtohtone ročne izdelke – košare, čipke, pohištvo, pisane gobeline, prte, pa tekače s pridihom srednjeveških Mavrov ... Portugalci, ki jim otok pripada, so prinesli s seboj svojo tradicijo in kulturo.

V mestu si lahko ogledate kar precej zanimivosti – muzej, tržnico, ki izgleda kot paradiž, katedralo

s čudovito notranjostjo, vinsko klet, se popeljete z žičnico na sveto goro Santo, z ladjo Krištofa Kolumba, s trajektom ali letalom na otok Porto Santo in še nešteto drugih zanimivosti. Z gore Santo se lahko po strmi asfaltirani cesti popeljete do mesta z njihovim starim prevoznim sredstvom – velikimi lesenimi sanmi. Zanimive so njihove tradicionalne jedi, čaji, kava »bica«, avtohtone pijače, med katerimi je bil najslajši bananin liker. Prav nasad banan, ki se nahaja le nekaj metrov stran od hotela, je z velikimi, zorečimi plodovi prvi poskrbel za moje navdušenje.

CURRAL DAS FREIRAS

Po strmi, a lepi gorski cesti, obdani z visokimi drevesi evkaliptusa, sva se z najetim avtomobilom pripeljali na približno 1000 m nadmorske višine. Peš sva se odpravili do razgledne točke, ki kot orlovo gnezdo ponuja razgled na mogočno gorsko dolino z vasjo Curral das Freiras. Povsem sva bili očarani, globoko pod sabo sva zagledali težko dostopno vas, ki je zgrajena v vulkanskem kraterju. Obkrožajo jo petsto metrov visoke in navpične skale. Idilične bele hišice so se bleščale v zadnjih sončnih žarkih. Sem so se med 16. in 17. stoletjem pred pirati zatekle nune, zato se kraj po njih imenuje tudi the Nuns Stable. Od tu je lepo vidna stara cesta, ki je speljana skozi navpične, žive skale. Danes povezuje vas nova cesta in sodoben, dva kilometra dolg predor, poln zavojev, ki ga kar ni bilo konca.

CABO GIRAO

Sledilo je vnovično »vijuganje« mimo idiličnih hišic, ki so zelo zanimivo razporejene na strmem in razgibanem terenu, ki na drugi strani kot odsekan pada navpično do morja. Med terasastimi, ročno in skrbno obdelanimi njivicami vidimo posajene različne kulture. Bogata zemlja z veliko vlage, blaga klima z majhnimi temperaturnimi razlikami med letnimi časi pogojuje, da uspevajo nepregledni nasadi banan, vinska trta, ki rodi njihovo znano sladko vino, sladkorni trs, različne vrste eksotičnega sadja. Prijetna hoja naju je pripeljala na razgledno točko, kjer nama je ob pogledu na 580 m visok, drugi največji klif v Evropi – Gabo Girao upravičeno zastal dih. Razgledi od tu so edinstveni, globoko pod nami je popoldansko sonce obarvalo ocean v neštete modrozelene odtenke. Do morja vas popelje tudi kabinska žičnica, podvig z njo pa zahteva kar nekaj poguma.

PONTA DE SAO LOURENCO

Mimo mesta Santa Cruz in Machico sva se zapeljali do Canicala, ki je izhodišče za Ponta de Sao Laurenco. Napis »Miradouro« vabi na razgledne točke Cristo Rei in Pico do Facho, s katerih je veličasten razgled na klife. Klima se na razdalji dvajsetih kilometrov od sončnega Funchala povsem spremeni, močni vetrovi s severa neprestano ustvarjajo močne rušilne valove. Konfiguracija terena se spremeni, neznana jezna sila iz nedrij zemlje je na tem mestu klife in velike skalne gmote dobesedno razmetala, razbila in se izpela v vse ožjem in umirjenem polotoku. Bujna zelena pokrajina naenkrat izgine, ostanejo samo goli, s suho travo poraščeni grebeni, ki na severu kot odsekani padajo v morje. Skale so tu kot čudovite umetniške stvaritve, skladi kamenim se prepletajo med seboj in ustvarjajo neponovljivo pripoved v čudovitih barvnih odtenkih. Tabla na izhodišču množice turistov opozarja, naj ne zapuščajo označenih poti, naj se ne podajajo na pot

sami in brez zaščite pred soncem. Steza, ki pelje čez Porta de Sao Laurenco, je lepo urejena in na izpostavljenih mestih povsem zavarovana. Triurna hoja po njej je edinstveno doživetje, zato jo je vredno prehoditi. Je srečanje severa in juga, dveh različnih polov, je strahospoštovanje do nam nepoznanih sil narave. Popotniki se »zahomotani« v vetrovke upirajo sunkom vetra, ki so na izpostavljenih mestih tako močni, da bi z lahkoto koga odpihnili. Pot se dviga in spušča, sledi naravnim prehodom in točkam z najlepšim razglediščem. Veter je v sunkih prinašal dež, čez nekaj trenutkov pa je že sijalo sonce, pa spet dež in spet sonce. Ob pogledu na edino kočo v daljavi, ki se nahaja pod zadnjim klifom, sem si zaželela kave, a je bila zaprta in povsem privatna zadeva. Povzpeli sva se na klif, ki se tukaj poslednjič poda do spoštljive višine. Morje nas loči do poslednjega svetilnika, ki sameva na zadnjem, najnižjem in prav tako s suho travo poraščenem otočku. Vrh je v zgornjem delu podoben nagubani asfaltni prevleki. Skozi razpihane oblačne gmote je začelo prižigati sonce, odstirali so se nam veličastni razgledi.

PORTO DA CRUZ–SANTANA–PASSO DE POISO

Pot sva še istega dne nadaljevali čez vijugaste vzpetine s čudovitimi razgledi, mimo neštetih zaselkov, stopničastih teras vse do mesta Santana na severnem delu otoka. Vsepovsod, kamor seže oko, so raztresene male bele hišice, največkrat kar na živih skalah klifov, pa po grebenih, vse pa so dobesedno spojene s pokrajino. Med seboj jih ločijo strme in poraščene neprehodne globeli, ki dajejo pokrajini mistični pridih.

Z otroško radostjo sva se ob prihodu v Santano razveselili obnovljenih starih tradicionalnih kmečkih hišk, ki resnično izgledajo pravljično. S slamo pokrite strehe segajo do tal, notranjost je razmejena v dva bivalna prostora. Popotnik si njeno notranjost lahko prosto ogleda, prav tako opremo, ki je služila staremu načinu življenja. Nekatere so povsem nove, v njih prodajajo spominke ali pa predejo, tkejo in vezejo čudovite tradicionalne prte in druge domače izdelke. Med to ponudbo je na izbiro tudi veliko ročno izdelanih volnenih pletenin, predvsem so zelo zanimive tople pisane kape. Vračali sva se čez 1400 m visok prelaz Passo de Poiso, kjer so naju presenetili gosti gozdovi iglavcev in pravkar zelenečih bukev. Prevzel me je občutek domačnosti.

RIBIERA BRAVA–SAO VICENTE–PORTO MONITZ

Mimo nepreglednih bananovih nasadov sva se naslednje jutro odpravili v nasprotno smer otoka, do obmorskega mesta Ribeira Brava, kjer pot zavije v notranjost. Čudovito staro mestece z ozkimi uličicami, zanimivimi trgovinicami, odmaknjeno od množičnega turizma in z zelo prijaznimi ljudmi. Sredinsko prečenje otoka mimo Serra de Aqua naju je pripeljalo na severni del otoka, do majhnega idiličnega mesta Sao Vincente. Znova sva bili presenečeni nad povsem drugačno klimo, polno vlage in hladnega vetra, ki neusmiljeno piha s severa. S skalnih previsov padajo slapovi, vsepovsod pršijo vodne kapljice, valovi se penijo ob čereh.

Pot sva nadaljevali proti Porto Monitzu po enosmerni slikoviti in izpostavljeni stari cesti, ki je tudi tu vklesana v živo skalo navpičnih klifov, ki so značilni za celotno obalo Madeire. Številni stari, ročno izklesani predori pričajo o neizmerni volji prvopriseljencev in o njihovi bitki za preživetje na tem popolnoma razčlenjenem terenu. Porto Monitz slovi po čudovitih naravnih

bazenih, ki so jih v črno vulkansko kamenino izklesali morski valovi. Z manjšimi posegi in pregradami so si tako uredili edina možna kopališča na tem delu otoka, kajti kopanje tu ni primerno niti za pogumne. Vreden ogleda je tudi akvarij, kjer skozi stekleno zaveso opazujete čudovit in raznolik podvodni svet. Nekatere ribe, navajene obiskovalcev, dobesedno pozirajo pred fotoaparati.

ČEZ PLANOTO PAUL DA SERRA

Čas naju je priganjal, za povratek sva izbrali krožno pot po notranjosti otoka, čez 1500 m visoko planoto Paul da Serra, ki jo priporoča turistični priročnik. Področje spada v narodni park Madeire. V okolici kraja Rabacal se nahaja Levado lo Risko, eno lepših izmed 200 tako imenovanih levad – vodnih kanalov, ki so danes turistična atrakcija na otoku. Po njih je s skupno dolžino 1400 km speljana voda, ki namaka tudi tiste predele, kjer vode ni v izobilju. Na zemljevidu so označene vse pešpoti, nešteto jih je in povsod je kaj videti. Tudi na tem predelu se dvigajo zanimivi vrhovi, žal večinoma v megli – Raivo do Paul 1640 m, Achada do Cedro 1558 m, Pinaculo 1597 m, Pedras 1513 m, Fonte do Juncal 1595 m ... Vsi se končajo v vrtoglavih strminah in hudourniških grapah, ki segajo vse do morja. Mogočna drevesa evkaliptusa počasi izginejo, nadomesti jih grmičje, ki je pravkar cvetelo v rumeni preobleki. Črede krav so se mirno pasle na obsežnih pašnikih. Na vrhu se ravnina razpre, povsem gola, veter neprestano brije in le še suha in ostra trava kljubuje vremenskim razmeram. Popolnoma nov svet, močan veter dviga in vrtinči megle. Po ostrih serpentinah se spuščava, nazaj med male zelene terasaste vrtičke, proti mestecu Encumeada, tu pa se spet priključiva poti, po kateri sva se vozili zjutraj.

Ustavili sva se v starem in idiličnem obmorskem ribiškem mestu Camara de Lobos. V gostilni, kamor je rad zahajal Winston Churchill, sva si privoščili ribjo večerjo. Da je tu našel navdih za ustvarjanje, je povsem razumljivo, kajti ta kraj je resnično nekaj posebnega. Zanimivo je bilo videti druženje domačinov na pomolu, ki so umirjeno kramljali ob kozarcu piva in za sprostitev igrali karte.

JARDIM BOTANIKO – BOTANIČNI VRT

Pravzaprav je težko razmejiti, do kam segajo njihovi nešteti botanični vrtovi in koliko jih dejansko je, kajti pri skoraj vsaki hiši sem pomislila, da stojim pred cvetličarno. Povsod pisana paleta barv, orhideje, frezije, strelicije in nešteto drugih, le botanikom poznanih rož se skladno prepleta z okrasnimi grmiči in drevesi. Da bi si podrobneje ogledali samo navedenega, vso njegovo obsežno površino, bi potrebovali kar cel dan! Tu gojijo ekstremne vrste tropskih in subtropskih eksotičnih rastlin ter nešteto tropskih ptic, med katerimi so me s svojim obrednim plesom najbolj očarali prav pavi. Zaljubljena v kaktuse sem kakšnih pet minut samo strmela in nemočna ugotavljala, kako naj to čudo, visoko kot drevesa, spravim v fotoaparat. Začutila sem ogromno energije, ki jo pridne roke dan za dnem vlagajo v vrt, zalivajo in sadijo, rahljajo in obrezujejo, da je vse tako, kot v pravljici.

NAJVIŠJE GORE MADEIRE

Ves teden sva se zaman ozirali proti zelenim pobočjem nad Funchalom in opazovali, kdaj se bodo umaknile temnosive oblačne gmote, ki so jih vetrovi gnali s severa. Tam zadaj se odpre

pogled na njihove čudovite gore. V tuji deželi so mi prav vremenske »fore« največja neznanka. Kmalu sva ugotovili, da se oblaki držijo hribov, kajti topli vetrovi, ki pihajo z Maroka, jih na južni strani otoka kaj hitro razkadijo. To sva dodobra občutili na lastni koži, saj naju je že drugi dan, ob vseh zaščitnih kremah, sonce povsem osmodilo. Osvežilni vetrovi, temperatura vode in zraka, ki sta skoraj enaki, nas kaj hitro zavedejo in opekline so tu.

Predzadnji dan sva se vremenu navkljub odločili za obisk najvišjih gora. Pridni, kot se za prave gornike spodobi, sva vstali že ob štirih po sončni uri. Vrnili sva se na izhodišče Passo de Poiso, kjer se po lepi asfaltirani cesti pripeljete le nekaj metrov pod tretji najvišji vrh Madeire, 1818 m visok Pico do Areeiro. Že pred prelazom je začelo deževati, megla in sunki vetra so zmanjšali vidljivost na par metrov. Niti približno nisva vedeli, kje se voziva. Zavojev ni in ni bilo konec, nato se je le pojavilo pred nama parkirišče in veliko, povsem neobljudeno poslopje. Nikjer sledi o človeku, samo velika bela tabla nama je dala slutiti, v kateri smeri se skrivajo gore. Termometer je kazal le malo nad ničlo, nikjer več sledi o večni pomladi. Nekaj minut sva nemo zrli skozi okno in kaj kmalu ugotovili, da s hribi tudi ta dan ne bo nič.

Zadnji dan pred odhodom. Ne boste verjeli, pozdravilo nas je kristalno čisto jutro, brez oblačka. Nad mestom Funchal so se pokazale visoke, s travo obraščene strmali in sinjemodro nebo. Pojdiva, sva si rekli, da vidiva gore vsaj od daleč! Po ničelnem razgledu prejšnjega dne so se z vsakim metrom višine odpirali pred nama novi in novi razgledi. Parkirišče je bilo povsem zasedeno, zapuščena stavba je oživela kot mravljišče. Močan veter, ki je še vedno pihal z enako močjo kot dan prej, je povsem razgnal oblake. Razgledna točka na vrhu Pico do Areeiro ponudi neponovljiv

razgled na celotno najvišje pogorje, ki spada v naravni park Madeire. Bakreni odtenki mogočnih skal se čudovito skladajo s prepadnimi zelenimi predgorji, šele pogled s te višine nam da čutiti vso razgibanost terena, mogočno celoto, ki kipi iz samih globin neskončnega oceana. Prvič v življenju sem planinarila po pravi gorski promenadi! Stopnice, tlakovana potka, zavarovana z neprekinjeno dvojno ograjo, se kot v pravljici vije nad prepadi. Sem in tja se razširi v razgledišče, išče naravne prehode ter se ponovno spušča in dviga proti drugemu najvišjemu vrhu, 1851 m visokemu Pico das Torres, ter najvišjemu, 1862 m visokemu Pico Ruivo.

Čas se nama je bliskovito iztekal. Počutili sva se izpolnjeni, čeprav nama ni uspelo prehoditi vsega, kar sva načrtovali. Gore so nama pokazale vse svoje čare, pa čeprav zadnji dan pred odhodom. Kajti gora je kot ženska, težje, kot je dosegljiva, višjo ceno ima. To je bil najlepši kamenček v mozaiku neštetih novih doživetij, ki jih je nemogoče na hitro povezati v celoto.

Olga Kolenc
Geodetska uprava Republike Slovenije
Območna geodetska uprava Nova Gorica
E-pošta: olga.kolenc@gov.si